

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સબિતા રામમૂર્તિ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

આર.બી.એસ. ચન્નબસવરધ્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૩, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ એસ.બી. સિંઘા અને ન્યાયમૂર્તિ દલવીર ભંડારી]

નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ - કલમ ૧૩૮ થી ૧૪૧ -
કંપની વતી જારી કરાયેલ ચેકનો અનાદર - કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફરિયાદ અરજી
જેમાં એવું કહેવામાં આવ્યું નથી કે આરોપી-ડિરેક્ટરો કંપનીના વ્યવસાયના
હવાલામાં હતા - કલમ ૧૪૧ હેઠળ આરોપી-ડિરેક્ટરોની જવાબદારી - ઠરાવ્યું:

કલમ ૧૪૧ હેઠળ આરોપીને જવાબદાર બનાવવા માટે ફક્ત કંપનીના ડિરેક્ટર હોવું પૂરતું નથી - ખાસ કરીને એ વાતની ખાતરી કરવી જરૂરી છે કે ગુનો કરતી વખતે, આરોપીઓ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે જવાબદાર હતા - જવાબદારી - પરોક્ષ જવાબદારી.

"કે" કંપનીએ પ્રતિવાદી પાસેથી રકમ ઉછીના લીધી હતી.ઉપરોક્ત લોનની ચુકવણી માટે, અપીલકર્તાઓએ કે કંપની વતી પ્રતિવાદીને બે ચેક આપ્યા હતા જે રજૂઆત પર ભંડોળના અભાવે પરત ફરેલ હતા.પ્રતિવાદીએ નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફરિયાદ અરજી દાખલ કરી હતી.કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુનો કરવા માટે પ્રક્રિયાઓ બહાર પાડવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાઓએ કલમ ૪૮૨ સીઆરપીસી હેઠળ અરજી દાખલ કરીને ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં તેમની સામે જારી કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાઓને રદ કરવાની વિનંતી કરી હતી.હાઇકોર્ટે અરજી ફગાવી દીધી.તેથી હાલની અપીલ.

અપીલને મંજૂરી આપતા, અદાલાતે

ઠરાવ્યું:૧.૧. ફરિયાદ અરજીઓનું સંપૂર્ણ અવલોકન દર્શાવે છે કે નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૪૧માં સમાવિષ્ટ વૈધાનિક

જરૂરિયાતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. ફરિયાદી માટે કલમના શબ્દોનું ખાસ પુનઃઉત્પાદન કરવું જરૂરી નથી, પરંતુ હકીકતનું સ્પષ્ટ નિવેદન જરૂરી છે જેથી કોર્ટ પ્રથમ દૃષ્ટિએ એવા અભિપ્રાય પર પહોંચી શકે કે આરોપીઓ દોષિત છે. કલમ-૧૪૧ એક કાનૂની કાલ્પનિક વાત ઉભી કરે છે. ઉપરોક્ત જોગવાઈને કારણે, કોઈ વ્યક્તિ આવા ગુના માટે વ્યક્તિગત રીતે જવાબદાર નથી, તેમ છતાં તે તેના માટે પરોક્ષ રીતે જવાબદાર રહેશે. જ્યાં સુધી કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલ અથવા નિગમિત કંપનીનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી આવી પરોક્ષ જવાબદારીનું અનુમાન ત્યારે જ કરી શકાય છે જ્યારે ફરિયાદ અરજીમાં સૂચિત કરવા જરૂરી નિવેદનો કરવામાં આવે, જેથી તેમાં આરોપીઓને કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુના માટે પરોક્ષ રીતે જવાબદાર બનાવી શકાય. કોઈ વ્યક્તિને પરોક્ષ રીતે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવે તે પહેલાં, કાયદાકીય જરૂરિયાતોનું કડક પાલન કરવા પર ભાર મૂકવામાં આવશે.[૧૩-સી-એફ]

૧.૨.ફરિયાદ અરજીઓમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓ ઉપરોક્ત વૈધાનિક જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરતા નથી. પ્રતિવાદીના પુત્ર દ્વારા આપવામાં આવેલા સોગંદપરના નિવેદનમાં એવું કોઈ નિવેદન પણ નથી કે અપીલકર્તાઓ કંપનીના વ્યવસાયનો હવાલો ધરાવતા હતા. એવા કિસ્સામાં જ્યાં કોર્ટને સમન્સ જારી કરવાની જરૂર પડે છે જેનાથી આરોપીને કોઈ પ્રકારની હેરાનગતિનો સામનો કરવો પડે છે, ત્યાં કોર્ટે કાયદાકીય આવશ્યકતાઓનું કડક પાલન કરવાનો આગ્રહ

રાખવો જોઈએ. ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ-૨૦૦ મુજબ, ફરિયાદીએ સોગંદપર નિવેદન આપવા માટે બંધાયેલા છે કે ગુનો કેવી રીતે કરવામાં આવ્યો છે અને આરોપીઓ તેના માટે કેવી રીતે જવાબદાર છે. જો, આખરે ફરિયાદ વ્યર્થ અથવા અન્યથા બદલ્લાદા વાળી હોવાનું જણાય, તો કોર્ટ આરોપી સામે બદલ્લાદા થયેલા કેસ ચલાવવા માટે ફરિયાદી સામે કેસ નોંધવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે. આરોપી નુકસાની માટે દાવો દાખલ કરવાનો પણ હકદાર હશે. [૧૩૦-એફ-એચ; ૧૩૧-એ]

૨.૧. કલમ ૧૪૧ હેઠળની ફરિયાદમાં ખાસ કરીને એવું જણાવવું જરૂરી છે કે જે સમયે ગુનો કરવામાં આવ્યો હતો, તે સમયે આરોપી વ્યક્તિ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે જવાબદાર અને જવાબદાર હતી. ફરિયાદમાં આ દાવો કર્યા વિના, કલમ ૧૪૧ ની જરૂરિયાતો સંતોષાય છે એમ ન કહી શકાય. [૧૩૨-સી-ડી]

૨.૨. માત્ર કંપનીના ડિરેક્ટર બનવું એ વ્યક્તિને કાયદાની કલમ ૧૪૧ હેઠળ જવાબદાર બનાવવા માટે પૂરતું નથી. કંપનીમાં ડિરેક્ટર તેના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના પ્રભારી અને જવાબદાર હોવાનું માની શકાતું નથી. કલમ ૧૪૧ ની જરૂરિયાત એ છે કે જવાબદાર બનવા માંગતી વ્યક્તિ સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે જવાબદાર અને જવાબદાર હોવી જોઈએ.

આને એક હકીકત તરીકે સ્વીકારવું પડશે કારણ કે આવા કિસ્સાઓમાં ડિરેક્ટરની કોઈ અનુમાન થઈ શકે તેવી જવાબદારી નથી.[૧૩૨-ડી-એફ]

મોનાબેન કેતનભાઈ શાહ અને અન્ય વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય [૨૦૦૪] ૭ એસ. સી. સી. ૧૫; કટ્ટા સુજાતા (શ્રીમતી) વિરુદ્ધ ખાતર અને રસાયણ ત્રાવણકોર લિમિટેડ અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૭ એસ. સી. સી. ૬૫૫; કે. પી. જી. નાયર વિરુદ્ધ જિંદાલ મેનથોલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ, [૨૦૦૧] ૧૦ એસ. સી. સી. ૨૧૮ અને એસ. એમ. એસ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ નીતા ભટ્ટા અને અન્ય, [૨૦૦૫] ૮ સેક ૮૯, પર આધાર રાખ્યો હતો.

ગુનાહિત અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર સિવિલ અપીલ નંબર ૯૫૦/૨૦૦૬.

બેંગ્લોર ખાતેની કર્ણાટક હાઈકોર્ટના સીઆરએલપી નંબર ૩૪૩૨-૩૪૩૩/૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

ફોજદારી અપીલ નંબર ૯૫૧/૨૦૦૬.

અપીલકર્તાઓ માટે એ.ટી.એમ. રંગા રામાનુજમ, ગૌરી કામના ઓસ, અનુ ગુપ્તા, રાજેશ સિંહ અને રાણી જેઠમલાણી.પ્રતિવાદી માટે એસ. એન. ભટ.

અદાલતનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

ન્યાયમૂર્તિ એસ.બી. સિન્હા: એસએલપીમાં રજા આપવામાં આવે છે.

કર્ણાટક ન્યૂઝ નેટ (બેંગ્લોર) લિમિટેડ તરીકે ઓળખાતી કંપની વતી પ્રતિવાદીના પક્ષમાં કથિત રીતે ૨૩/૬/૨૦૦૧ અને ૩૦/૬/૨૦૦૧ ના રોજના બે ચેક રૂ. ૧,૨૪,૪૦૬/- ની રકમના જારી કરવામાં આવ્યા હતા. અહીં અપીલકર્તાઓ તે સમયે ઉપરોક્ત કંપનીના ડિરેક્ટર નહોતા. પ્રતિવાદી દ્વારા બેંગ્લોરના એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ બે ફરિયાદ અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં અપીલકર્તાઓને આરોપી નંબર ૬ અને ૮ તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત ફરિયાદ અરજીઓમાં, સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જે કંપની ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં કમ્પ્યુટર શિક્ષણ આપવાનું કામ કરી રહી હતી, તેના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, ચેરમેન, વાઈસ-ચેરમેન અને અન્ય ડિરેક્ટરોએ પ્રતિવાદી પાસેથી વાર્ષિક ૨૪% વ્યાજ પર ૨,૨૫,૦૦૦ રૂપિયા ઉધાર લીધા હતા. ઉપરોક્ત લોનની ચુકવણી માટે આરોપીઓએ ૨૩/૬/૨૦૦૧ અને ૩૦/૬/૨૦૦૧ પર બે ચેક જારી કર્યા હતા, જેમાં દરેક ૧,૨૪,૪૦૬ ના આપવામાં આવ્યા હતા, જે કંપની પાસે પૂરતું ભંડોળ ન હોવાથી તેનું અનાદર કરવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદ અરજીમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો:

"૭) ફરિયાદી રજૂ કરે છે કે આરોપી વ્યક્તિઓ જવાબદારી ચૂકવવામાં

નિષ્ફળ ગયા છે.આરોપી કંપની છે અને બધા ડિરેક્ટરો નેગોશિયેબલ

ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૪૧ હેઠળ જવાબદારી ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે અને આરોપી વ્યક્તિઓના કાર્યો નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ સજાપાત્ર છે."

ઉપરોક્ત ફરિયાદ અરજીના સમર્થનમાં, ફરિયાદીના પુત્ર રવિદ્રારાધ્યએ સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું જેમાં જણાવ્યું હતું કે:

"આરોપી નંબર ૨ એમ. ડી. છે અને અન્ય ચેરમેન અને ભાગીદારો છે. લોનની ચુકવણી માટે આરોપી-કંપનીએ ફરિયાદીની તરફેણમાં ચેક જારી કર્યો હતો.કંપની દ્વારા જાળવવામાં આવેલા ખાતા પર ૨૩/૬/૨૦૦૧ ના રોજ ૧,૨૪,૪૦૬/- રૂપિયાનો ચેક એમડીએ સહી કરીને જારી કર્યો. ઉપરોક્ત ચેક બેંકમાં રજૂ કરતા તે અપૂરતા ભંડોળ તરીકે ૩૦/૬/૨૦૦૧ પર પરત કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૨/૭/૨૦૦૧ તારીખની નોટિસ વકીલ દ્વારા આરોપીને ૧૩/૭/૨૦૦૧ પર આપવામાં આવી હતી. આ કેસ ૨૭/૮/૨૦૦૧ નાં રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો."

નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુનાના કથિત કૃત્ય માટે ઉપરોક્ત નિવેદન પર પ્રક્રિયાઓ જારી કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

અહીં અપીલકર્તાઓએ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરીને ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં તેમની સામે જારી કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાઓને રદ કરવાની વિનંતી કરી હતી.

વિવાદિત ચુકાદાને કારણે ઉચ્ચ અદાલતે આ અરજીને ફગાવી દીધી હતી અને કહ્યું હતું કે:

"૩) રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પ્રથમ દષ્ટિએ જાહેર કરે છે કે આ અરજદારો ગુનાની તારીખે ડિરેક્ટર હતા જે ૩૦/૭/૨૦૦૩ પર છે. આ અરજદારો કંપનીના વ્યવસાયની રોજિંદી બાબતોમાં સામેલ હતા કે કેમ તે પ્રશ્નનો નિર્ણય સુનાવણી દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી રેકૉર્ડ પરની વિગતના આધારે કરવામાં આવશે."

નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે, જો કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા ખેંચવામાં આવેલો ચેક બેંક દ્વારા તેમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા આધારો પર ચૂકવવામાં ન આવે તો, જે વ્યક્તિએ આ ચેક આપેલ હોય તેને તે હેઠળ ગુનો કર્યો હોવાનું માનવામાં આવશે. કલમ ૧૩૯ વટાઉખત કરી શકાય તેવા સાધનના ધારકની તરફેણમાં ધારણાની જોગવાઈ કરે છે. કાયદાની

કલમ ૧૪૧ કંપની દ્વારા ગુનાઓ માટે જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૧૪૧ ની પેટા-
કલમ (૧) નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૧૪૧.કંપનીઓ દ્વારા ગુનાઓ.(૧) જો કલમ ૧૩૮ હેઠળ ગુનો કરનાર વ્યક્તિ એક કંપની હોય, તો દરેક વ્યક્તિ, જે તે સમયે ગુનો આચરવામાં આવ્યો હતો, તે કંપનીના તેમજ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીના પ્રભારી હતા અને જવાબદાર હતા, તે ગુના માટે દોષિત માનવામાં આવશે અને તેની સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવશે અને તે મુજબ સજા કરવામાં આવશે:

પરંતુ આ પેટા-કલમમાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ કોઈ પણ વ્યક્તિને સજા માટે જવાબદાર બનાવશે નહીં જો તે સાબિત કરે કે ગુનો તેની જાણ વિના કરવામાં આવ્યો હતો, અથવા તેણે આવા ગુનાને થતો અટકાવવા માટે તમામ યોગ્ય ખંતનો ઉપયોગ કર્યો હતો.

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં કોઈ વ્યક્તિને કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર અથવા કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારની માલિકી અથવા નિયંત્રણ ધરાવતા નાણાકીય નિગમમાં કોઈ હોદ્દો અથવા નોકરી ધરાવવાના આધારે કંપનીના નિયામક તરીકે નામાંકિત

કરવામાં આવે છે, તો તે આ પ્રકરણ હેઠળ કાર્યવાહી માટે જવાબદાર રહેશે નહીં."

ફરિયાદ અરજીઓનું સંપૂર્ણ અવલોકન દર્શાવે છે કે નેગોશિએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૪૧માં સમાવિષ્ટ વૈધાનિક જરૂરિયાતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. તે સાચું હોઈ શકે છે કે ફરિયાદી માટે કલમના શબ્દોને ખાસ રીતે પુનઃઉત્પાદિત કરવાની જરૂર નથી પરંતુ જે જરૂરી છે તે હકીકતનું સ્પષ્ટ નિવેદન છે જેથી અદાલત પ્રથમ દષ્ટિએ અભિપ્રાય પર પહોંચી શકે કે આરોપી પરોક્ષ રીતે જવાબદાર છે. કલમ ૧૪૧ એક કાનૂની કાલ્પનિક વાત ઉભી કરે છે. ઉપરોક્ત જોગવાઈને કારણે, કોઈ વ્યક્તિ આવા ગુના માટે વ્યક્તિગત રીતે જવાબદાર નથી, તેમ છતાં તે તેના માટે પરોક્ષ રીતે જવાબદાર રહેશે. જ્યાં સુધી કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલ અથવા નિગમિત કંપનીનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી આવી પરોક્ષ જવાબદારીનું અનુમાન ત્યારે જ કરી શકાય છે જ્યારે ફરિયાદ અરજીમાં સૂચિત કરવા જરૂરી નિવેદનો કરવામાં આવે, જેથી તેમાં આરોપીઓને કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુના માટે પરોક્ષ રીતે જવાબદાર બનાવી શકાય. કોઈ વ્યક્તિને પરોક્ષ રીતે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવે તે પહેલાં, કાયદાકીય જરૂરિયાતોનું કડક પાલન કરવા પર ભાર મૂકવામાં આવશે. ફરિયાદ અરજીઓના ફકરા ૭ માં કરવામાં આવેલા નિવેદનો માત્ર ઉપરોક્ત કાનૂની આવશ્યકતાઓને પૂર્ણ કરતા નથી, પરંતુ અહીં પ્રતિવાદીના પુત્ર દ્વારા આપવામાં

આવેલા સાક્ષી સોગંદનામામાં પણ એવું કોઈ નિવેદન નથી કે અપીલકર્તાઓ કંપનીના વ્યવસાયના હવાલામાં હતા. એવા કેસમાં જ્યાં અદાલતને સમન્સ જારી કરવાની જરૂર હોય જે આરોપીઓને અમુક પ્રકારની સતામણી તરફ દોરી જાય, કોર્ટે વૈધાનિક આવશ્યકતાઓનું કડક પાલન કરવાનો આગ્રહ રાખવો જોઈએ. ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૦૦ મુજબ, ફરિયાદીએ સોગંદપર નિવેદનો આપવા માટે બંધાયેલા છે કે ગુનો કેવી રીતે કરવામાં આવ્યો છે અને આરોપીઓ તેના માટે કેવી રીતે જવાબદાર છે. જો, આખરે, ફરિયાદ પક્ષ વ્યર્થ અથવા બદલ્લગાવા વાળી હોવાનું જણાય, તો કોર્ટ આરોપી સામે બદલ્લગાવે થયેલ કેસ ચલાવવા માટે ફરિયાદી સામે કેસ નોંધવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે. આરોપી નુકસાની માટે દાવો દાખલ કરવાનો પણ હકદાર હશે. ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની સંબંધિત જોગવાઈઓને ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણથી સમજવી જરૂરી છે.

મોનાબેન કેતનભાઈ શાહ અને અન્ય વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય [(૨૦૦૪) ૭ એસ. સી. સી. ૧૫] માં આ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"ઉપરોક્તમાંથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ફરિયાદમાં અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધ શીર્ષકમાં તેઓ પેઢીના ભાગીદારો છે તે સિવાય કોઈ દાવો કરવામાં આવ્યો નથી. પ્રતિવાદી ફરિયાદીઓના વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી

કે ભાગીદારી દસ્તાવેજની નકલ પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી જે દર્શાવે છે કે અપીલકર્તાઓ વ્યવસાયમાં સક્રિય હતા. ફરિયાદ સાથે આવો કોઈ દસ્તાવેજ દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો અથવા તેનો ભાગ બનાવવામાં આવ્યો ન હતો. ભાગીદારી ખત પછીથી દાખલ કરવાથી મુદ્દાનો મુદ્દો નક્કી કરવામાં કોઈ ફાયદો થતો નથી. કલમ ૧૪૧ તમામ ભાગીદારોને ગુના માટે જવાબદાર બનાવતી નથી. જે લોકો ગુનાના સમયે પેઢીના પ્રભારી હતા અને પેઢીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે પેઢીને જવાબદાર હતા તેમના પર ફોજદારી જવાબદારી નક્કી કરવામાં આવી છે. આ ઊંઘતા ભાગીદારો હોઈ શકે છે જેમને પેઢીના વ્યવસાયમાં કોઈ ભાગ લેવાની જરૂર નથી; તેઓ મહિલાઓ અને અન્ય લોકો હોઈ શકે છે જેઓ પેઢીના વ્યવસાય વિશે કંઈ જાણતા નથી. પ્રાથમિક જવાબદારી ફરિયાદીની છે કે તે ફરિયાદમાં જરૂરી દાવા કરે જેથી આરોપી પરોક્ષ રીતે જવાબદાર બને. ફોજદારી જવાબદારીને મજબૂત કરવા માટે, એવી કોઈ ધારણા નથી કે દરેક ભાગીદાર વ્યવહાર વિશે જાણે છે. ફરિયાદી ફરિયાદમાં જરૂરી દલીલો કરે અને તે હકીકત સ્થાપિત કરે ત્યારે જ અપીલકર્તાઓની જવાબદારી એ સાબિત કરવાની રહેશે કે ગુનો થયો તે સમયે તેઓ પેઢીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે જવાબદાર ન હતા અને પેઢી પ્રત્યે જવાબદાર ન હતા. વર્તમાન કેસ ફરિયાદમાં જરૂરી વિગતોની સંપૂર્ણ ગેરહાજરીનો છે."

ફરી એકવાર કહ્યા સુજાતા (શ્રીમતી) વર્સિસ ફર્ટિલાઇઝર્સ એન્ડ કેમિકલ્સ
ત્રાવણકોર લિમિટેડ અને અન્ય [(૨૦૦૨) ૭ એસસીસી ૬૫૫] માં તેનું
આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું:

"જોકે, એક વાત સ્પષ્ટ છે કે અપીલકર્તા ફરિયાદમાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ
વ્યવહારોમાં સામેલ નહોતા અને એવું કહેવામાં આવ્યું ન હતું કે તે
વ્યવસાયના હવાલામાં હતા અને કાયદાની કલમ ૧૪૧ મુજબ પેઢીના
વ્યવસાયના સંચાલન માટે જવાબદાર હતા, ન તો અપીલકર્તા સામે
ચેક જારી કરવાના મામલામાં અન્ય કોઈ ભાગીદાર સાથે સાંઠગાંઠ
હોવાનો કોઈ અન્ય આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો."

[કેપીજી નાયર વિરુદ્ધ જિંદાલ મેન્થોલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ, (૨૦૦૧) ૧૦
એસસીસી ૨૧૮ પા ૫૭ જુઓ]

આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે એસ. એમ. એસ.
ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ નીતા ભટ્ટા અને અન્ય [(૨૦૦૫) ૮ એસ.
સી. સી. ૮૯] માં આ પ્રશ્નનો નિકાલ કર્યો છે, જેમાં કાયદો નીચેની શરતોમાં
નક્કી કરવામાં આવ્યો છે:

"ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, સંદર્ભમાં પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નોના અમારા જવાબો નીચે મુજબ છે:

(એ) કલમ ૧૪૧ હેઠળ ફરિયાદમાં ખાસ કરીને એ કહેવું જરૂરી છે કે ગુનો થયો તે સમયે, આરોપી વ્યક્તિ કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલનનો હવાલો સંભાળતી અને જવાબદાર હતી. આ નિવેદન કલમ ૧૪૧ ની આવશ્યક આવશ્યકતા છે અને ફરિયાદમાં રજૂ કરવું આવશ્યક છે. ફરિયાદમાં આ દાવો કર્યા વિના, કલમ ૧૪૧ ની જરૂરિયાતો સંતોષાય છે એમ ન કહી શકાય.

(બી) પેટા-પરિચ્છેદ (બી) માં પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક હોવો જોઈએ. કાયદાની કલમ ૧૪૧ હેઠળ વ્યક્તિને જવાબદાર બનાવવા માટે ફક્ત કંપનીના ડિરેક્ટર હોવું પૂરતું નથી. કંપનીમાં ડિરેક્ટરને તેના વ્યવસાયના સંચાલન માટે કંપનીનો હવાલો અને જવાબદાર ગણી શકાય નહીં. કલમ ૧૪૧ ની જરૂરિયાત એ છે કે જવાબદાર બનવા માંગતી વ્યક્તિ સંબંધિત સમયે કંપનીના વ્યવસાયના સંચાલન માટે જવાબદાર અને જવાબદાર હોવી જોઈએ.

આને એક હકીકત તરીકે સ્વીકાર્યું પડશે કારણ કે આવા કિસ્સાઓમાં
ડિરેક્ટરની કોઈ અનુમાન થઈ શકે તેવી જવાબદારી નથી.

ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં દર્શાવેલ કાયદો હાલના કેસમાં સ્પષ્ટપણે ધ્યાન ખેંચે
છે, તેથી અમારો મત છે કે વાંધાજનક ચુકાદાને ટકાવી રાખી શકાય નહીં જેથી
તેને રદ કરી આપવામાં આવે છે અને અહીં અપીલકર્તાઓ સામે બેંગલોરના
એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલી પ્રક્રિયાઓ રદ
કરવામાં આવે છે.આમ, અપીલની મંજૂરી છે.

અપીલને મંજૂરી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને
તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા
ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે
મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular
language is meant for the restricted use of the litigant to
understand it in his/ her language and may not be used
for any other purpose. For all practical and official
purposes, the English version of the judgment shall be
authentic and shall hold the field for the purpose of
execution and implementation.